

Briuselis, 2019 02 27
COM(2019) 150 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI IR EUROGRUPEI**

**2019 m. Europos semestras. Struktūrinių reformų pažangos vertinimas,
makroekonominio disbalanso prevencija ir naikinimas ir pagal Reglamentą (ES) Nr.
1176/2011 atliktų nuodugnių apžvalgų rezultatai**

{SWD(2019) 1000 à 1027 final}

1. ĮVADAS

Europos Sąjungos ekonomika auga septintus metus. Dėl tokio tvaraus augimo Europos ekonomika galėjo užtikrinti darbo vietas rekordiniam skaičiui žmonių. Šiuo metu dirba 240 mln. europiečių – nuo 2013 m. sukurta 15 mln. naujų darbo vietų. ES nedarbo lygis rekordiškai žemas – dabar jis siekia 6,6 %.

Be to, pagerėjo viešieji finansai, valstybės skolos ir BVP santykis nuo 2015 m. vėl mažėja, o nuo 2018 m. deficitas yra mažesnis nei 1 % BVP. Prie šiandien Europos ekonomikai būdingo stabilumo atkūrimo ir gerovės didinimo prisidėjo valstybėse narėse įgyvendinamos struktūrinės reformos, investicijos bei atsakinga fiskalinė politika kartu su ryžtingais Europos mastu vykdomais veiksmais, įskaitant Investicijų planą Europai.

Augimas Europoje sulėtėjo iš dalies dėl pablogėjusios pasaulinės ekonominės aplinkos. Numatoma, kad ES augimo tempas sulėtės nuo apskaičiuotų 1,9 % 2018 m. iki 1,5 % 2019 m., o 2020 m. padidės iki 1,7 %. Pasaulinė prekyba ir geopolitinė įtampa auga ir daro didelį poveikį ES dėl jos eksporto geografinio ir sektorinio pobūdžio. Vis dėlto Europos Sąjunga didina prekybos teikiamą naudą. Pavyzdžiui, neseniai sudarytas ES ir Japonijos laisvosios prekybos susitarimas gali padidinti ES metinį eksportą į Japoniją 13,5 mlrd. EUR. Atsižvelgiant į neapibrėžtumą dėl būsimų JK santykių su ES sąlygų, šiame komunikate neaptariamas galimas ekonominis skirtingų scenarijų poveikis.

Augimą skatinantys veiksniai iš išorinių tampa vidiniais. Didesnis užimtumas ir augimas turėtų remti privatų vartojimą, o investicijoms ir toliau turėtų būti taikomos palankios finansavimo sąlygos. Šalinant bendrosios rinkos veikimo apribojimus ir gerinant verslo aplinką turėtų būti toliau užtikrinama didesnė bendra paklausa. Pastaruoju metu sulėtėjusio augimo vidaus veiksniai apima su gamyba susijusias automobilių gamybos pramonės problemas ir neapibrėžtumą dėl fiskalinės ir ekonominės politikos kai kuriose valstybėse narėse. Prognozuojama, kad 2019 m. euro zonos fiskalinės kryptys taps ekspansinės, o valstybės skola ir toliau mažės.

Numatomo Europos ekonomikos augimo sulėtėjimo mastas ir poveikis priklausys nuo mūsų politikos veiksmų. Investicijų, visų pirma į žmones ir įgūdžius, skatinimas ir apsauga taip pat padės stiprinti mūsų ekonomikos augimo potencialą ir remti bendrą paklausą. Kiek tai susiję su viešaisiais finansais, vyriausybės turėtų ir toliau didinti jų tvarumą, visų pirma tais atvejais, kai skolos santykis yra didelis, o valstybės narės nepasinaudojo palankiomis ciklinėmis sąlygomis ir žemomis palūkanų normomis, kad atkurtų fiskalinius rezervus. Kartu reikėtų panaudoti fiskalinio manevravimo galimybes, jeigu jų yra, ir ypatingą dėmesį skirti augimą skatinančioms išlaidoms ir persikirstomajam jų poveikiui bei mokesčių sistemai. Galiausiai, atlikus simetriškesnį perbalansavimą visoje euro zonoje, bus daromas neigiamas finansinio įsiskolinimo mažinimo poveikis augimui ir mūsų ekonominės veiklos rezultatai mažiau priklausys nuo išorės paklausos.

Atsižvelgiant į Komisijos Pirmininko J.-C. Junckerio 2018 m. pranešimą apie Sąjungos padėtį, 2019 m. metinėje augimo apžvalgoje raginama vykdyti tikslingesnę investicijų politiką ir gerai parengtas struktūrines reformas bei atsakingą fiskalinę politiką. Be to, 2019 m. rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos¹ pabrėžtas poreikis papildyti nacionalines pastangas vykdant nuolatinės reformas Europos lygmeniu, pavyzdžiui, stiprinant bendrąją rinką. Nors pastaraisiais metais imtasi politikos veiksmų, siekiant didinti mūsų ekonomikos atsparumą, problemų dar yra. Ne visos šalys, regionai ir piliečiai vienodai jaučia Europos ekonomikos augimo naudą. Kai kuriose valstybėse narėse nedarbo ir skurdo lygis vis

¹ COM(2018) 759 final.

dar yra aukštas, o realios namų ūkių pajamos ir toliau nesiekia prieš krizę buvusio lygio. Regioniniai skirtumai tebėra dideli ir kai kuriose valstybėse narėse didėja. Be to, bendras gamybos veiksmų našumo augimas yra mažas, o skaitmeninės technologijos ir toliau plinta lėtai. Kartu su visuomenės senėjimo poveikiu mūsų darbuotojams ateityje tai ribos mūsų ekonomikos augimo potencialą. Su šiuo komunikatu skelbiamose šalių ataskaitose ypatingas dėmesys skiriamas tam, kaip valstybės narės įgyvendina Europos socialinių teisių ramsčio aspektus. Šio ramsčio įgyvendinimas – integruoto, sąžiningo ir tvaraus augimo užtikrinimo orientyras.

Žvelgiant į ateitį, šiame semestro dokumentų rinkinyje Komisija, atsižvelgdama į savo pasiūlymus dėl kitos ES daugiametės finansinės programos, nurodo veiksmingesnę Europos semestro ir 2021–2027 m. ES finansavimo politinę sąsają. Tikslas – užtikrinti didesnę ekonominės politikos koordinavimo ir ES lėšų, kurios keliose valstybėse narėse sudaro didelę viešųjų investicijų dalį (vien tik sanglaudos politikos fondai kitu programavimo laikotarpiu sudaro 0,5 % ES BVP), naudojimo suderinamumą. Tuo tikslu šalių ataskaitose nurodomos prioritetinės politikos veiksmų sritys, susijusios su viešosiomis ir privačiosiomis investicijomis valstybėse narėse, todėl jos sudaro analitinį sėkmingo sanglaudos politikos fondų programavimo ir susijusių ES lėšų naudojimo 2021–2027 m. laikotarpiu pagrindą.

2. KONKREČIOMS ŠALIMS SKIRTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PAŽANGA

Šiandien paskelbtos šalių ataskaitos sudaro analitinį konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų pagal Europos semestrą pagrindą. Atsižvelgdama į praėjusių metų pastangas, per šį Europos semestro ciklą Komisija ketina sustiprinti dialogą su valstybėmis narėmis, socialiniais partneriais ir kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, siekdama toliau juos skatinti įgyvendinti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir didinti jų atsakomybę nacionaliniu lygmeniu. Šis dialogas apimtų specialius vizitus į valstybes nares ir tiek dvišales, tiek daugiašales diskusijas.

Visos valstybės narės padarė pažangą, nors ir nevienodą, įgyvendindamos konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas. Nuo semestro pradžios 2011 m. valstybės narės padarė bent tam tikrą pažangą, įgyvendindamos daugiau kaip du trečdalius visų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų. Ši pažangos dalis iš esmės yra stabili, palyginti su 2018 m. gegužės mėn. Komisijos vertinimu². Kaip ir ankstesniuose vertinimuose, valstybės narės didžiausią pažangą padarė finansinių paslaugų srityje, atsižvelgdamos į finansų sektoriaus stabilizavimo ir patikimumo po finansų krizės prioritetą. Be to, atsižvelgiant į iš pradžių buvusį didelį krizės poveikį darbo rinkai, padaryta didelė pažanga įgyvendinant rekomendacijas, kuriomis siekiama skatinti darbo vietų pagal neterminuotas darbo sutartis kūrimą ir spręsti darbo rinkos segmentacijos problemą.

Atsižvelgiant į didėjančią ekonominę riziką, itin svarbu aktyviau vykdyti reformas, siekiant sustiprinti mūsų ekonomikos atsparumą. Valstybės narės, toliau įgyvendindamos 2018 m. Tarybos joms skirtas rekomendacijas, turi geriau pasinaudoti palankiomis ekonominėmis sąlygomis. Didžiausia pažanga padaryta įgyvendinant rekomendacijas, kuriomis sprendžiamos finansų sektoriaus problemos, visų pirma susijusios su finansinėmis paslaugomis, privačiojo sektoriaus įsiskolinimo mažinimu ir nemokumo procedūrų reforma. Tuo pačiu metu ypač silpna pažanga buvo sprendžiant konkurencijos ir reguliavimo sistemų klausimus, taip pat įgyvendinant rekomendacijas, susijusias su valstybės įmonėmis, ir plečiant mokesčių bazes. Kai kuriais atvejais yra tam tikrų atsitraukimo nuo tikslo įrodymų, pavyzdžiui, ilgalaikio viešųjų finansų, įskaitant pensijas, tvarumo srityje.

Reformoms ir investicijoms reikia pakankamų administracinių ir techninių pajėgumų, kad valstybės narės galėtų pasiekti numatytus rezultatus. Pakankamai darbuotojų ir reikiamų techninių priemonių turinčios administracijos atliktas nuodugnus parengiamasis darbas užtikrina kuo didesnę viešųjų investicijų ir reformų poveikį. Viešojo administravimo reformų sąnaudos yra nedidelės ir trumpalaikės ir gali būti veiksmingos bet kuriuo ciklo momentu. Turi būti nurodyti ir stebimi pasiekiami ir išmatuojami reformų rezultatai, ir apie juos turi būti pranešama. Pagal Struktūrinių reformų rėmimo programą visoms valstybėms narėms jų prašymu teikiama praktinė techninė parama reformoms rengti ir įgyvendinti, ypač atsižvelgiant į Europos semestro rekomendacijų įgyvendinimą³.

² 2018 m. gegužės mėn. apibendrinamasis komunikatas.

³ 2019 m. finansavimo sprendimas priimtas kartu su šiuo dokumentų rinkiniu.

3. MAKROEKONOMINIO DISBALANSO NAIKINIMAS

Šalių ataskaitose pateiktose nuodugniose apžvalgose pateikiama išsami valstybėse narėse susidariusio disbalanso analizė. Šiose apžvalgose nustatyti pagrindiniai pažeidžiamumo aspektai ir susijęs tarpvalstybinis poveikis. Makroekonominis disbalansas gali neigiamai paveikti konkrečios valstybės narės, euro zonos ar visos Sąjungos ekonomiką. Makroekonominio disbalanso procedūros tikslas – ankstyvuoju etapu nustatyti jo atsiradimą ir užkirsti jam kelią, siekiant užtikrinti, kad atitinkamos valstybės narės imtųsi tinkamų veiksmų jam ištaisyti.

2019 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje nurodyta 13 valstybių narių, kurių nuodugnią apžvalgą reikia atlikti, kad būtų galima įvertinti, ar jose yra susidaręs arba gali susidaryti disbalansas⁴. Laikoma, kad 11 iš tų šalių jau 2018 m. buvo susidaręs disbalansas arba perviršinis disbalansas. Be to, Graikijoje baigus vykdyti finansinės pagalbos programą, pirmą kartą atlikta nuodugni šalies apžvalga. 2019 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje taip pat buvo nurodyta, kad yra pagrindo atlikti nuodugnią Rumunijos apžvalgą, siekiant įvertinti nuolatinio šalies išlaidų konkurencingumo ir išorės balanso būklės blogėjimo pasekmes. Taryba atrinktų valstybių narių sąrašui pritarė⁵. Analizuojant atsižvelgiama į disbalanso sunkumą, raidą ir į politines priemones, kurių imtasi su makroekonominio disbalanso procedūra susijusioms konkrečiai šaliai skirtoms rekomendacijoms įgyvendinti. Taip pat atsižvelgiama į atitinkamą šalutinį poveikį ir sisteminių tarpvalstybinį disbalanso poveikį.

3.1. Makroekonominio disbalanso ES ir euro zonoje naikinimo pažanga

Dėl atsinaujinusio augimo ir politikos pastangų makroekonominis disbalansas ES naikinamas toliau, tačiau pažeidžiamumo aspektų vis dar lieka. Susikaupusi privačiojo ir valdžios sektoriaus skola tam tikrose valstybėse narėse išlieka istoriškai didelė, todėl ji ne visada mažinama pakankamai greitai. Tai sumažina galimybes atlaikyti būsimus neigiamus ekonominius sukrėtimus. Be to, kai kuriose valstybėse narėse pastebima galimo perkaitimo požymių, daugiausia susijusių su dinamiu būsto kainų augimu ir greitai augančiomis vienetui tenkančiomis darbo sąnaudomis.

Išorės pozicijų perbalansavimas dar nebaigtas. Daugelyje valstybių narių didelis einamosios sąskaitos deficitas buvo panaikintas, tačiau kelioms jų vis dar būdingos daugiausia neigiamos grynosios tarptautinių investicijų pozicijos. Kai kuriose valstybėse narėse didelė susikaupusi išorės skola ir toliau yra pažeidžiamumo aspektas, todėl jos turi išlaikyti apdairias einamosios sąskaitos pozicijas ir vengti sumažėjusio konkurencingumo. Tuo tarpu kitose valstybėse narėse susidaręs didelis einamosios sąskaitos perteklius, kuris išliko gana pastovus. Nedideli koregavimo požymiai tapo pastebimi tik visai neseniai. Didelio pertekliaus problemos sprendimas šalyse, kurios yra grynosios skolintojos, taikant investicijų ir darbo užmokesčio politiką, padėtų remti augimo potencialą. Suvestiniu lygmeniu euro zonos einamosios sąskaitos perteklius 2016 m. šiek tiek viršijo 3 % BVP, o po to iš esmės nesikeitė. Šis didelis perteklius atspindi padėtį, kai bendra vidaus paklausa euro zonoje atsiliko nuo ekonominės veiklos ir kai dėl pagerėjusios euro zonos šalių ekonomikos konkurencingumo padėties sustiprėjo eksportas.

Skola mažinama toliau. Siekiant sudaryti sąlygas atlaikyti būsimus neigiamus ekonominius sukrėtimus, būtų labai svarbu veiksmingai mažinti privačiojo ir valdžios sektoriaus skolos lygius. Vis daugėja valstybių narių, kuriose privačiojo sektoriaus skolos ir BVP santykis

⁴ COM(2018) 758 final.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5603-2019-INIT/lt/pdf>.

mažėja. Tai daugiausia lėmė didesnis nominaliojo BVP augimas. Skolos mažinimas dėl teigiamo grynojo taupymo, taip pat dėl atsinaujinusio kredito augimo tampa nebe toks intensyvus ir nebe taip paplitęs. Įmonių skola buvo mažinama sparčiau nei namų ūkių skola iš dalies dėl to, kad per pastaruosius kelerius metus investicijos buvo nedidelės. Kalbant apie viešąjį sektorių, dėl pagerėjusios biudžeto būklės ir atsinaujinusio BVP augimo šiuo metu valdžios sektoriaus skolos santykis daugelyje valstybių narių mažėja, bet lėtai.

ES bankų sektoriaus sąlygos gerėja, ypač pažeidžiamiausiose šalyse, tačiau reikia dėti daugiau pastangų. Kapitalo pakankamumo koeficientai daugelyje valstybių narių dar pagerėjo. Neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis ypač sumažėjo kai kuriose valstybėse narėse, kuriose šių paskolų susikaupe daugiausiai. ES vidutinis neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis trečiajame 2018 m. ketvirtyje siekė 3,3 %, palyginti su prieš metus buvusiu 4,4 % rodikliu, tačiau kai kuriose valstybėse narėse šis santykis išlieka labai didelis, todėl reikia papildomų pastangų. Daugelyje bankų toliau gerėjo kapitalo pakankamumo koeficientas ir likvidumo rodiklis. Nors padėtis pastaruoju metu pagerėjo, susirūpinimą vis dar kelia mažas pelningumas, susijęs su perpildytomis bankų rinkomis. Kapitalo rinkos taip pat prisidėjo prie Europos ekonomikos finansavimo išplėtimo ir įvairinimo. Yra daug papildomų galimybių jas vystyti Europos, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis.

Daugėja valstybių narių, kuriose auga būsto kainos, ir vis daugiau šalių pastebima galimo pervertinimo požymių. Būsto kainos greičiau kilo tose valstybėse narėse, kuriose per pastaruosius metus nebuvo pervertinimo įrodymų arba jų buvo nedaug, o kai kuriais atvejais hipotekos kreditai auga sparčiau. Kalbant apie teigiamus pokyčius, būsto kainos neseniai sumažėjo tose šalyse, kuriose pervertinimo įrodymų yra daugiausia, įskaitant tuos, kurie susiję su įperkamumo apribojimais ir neseniai įgyvendintomis makroprudencinės politikos priemonėmis.

Padėtis darbo rinkose toliau gerėja. Nedarbo lygis toliau mažėja, be kita ko, jaunimo ir ilgalaikių bedarbių, tačiau kai kuriose valstybėse narėse jis tebėra didelis. Atlyginimai valstybėse narėse didėja skirtingais tempais, kurie bendrai rodo darbo jėgos trūkumo mastą kai kuriose šalyse, o darbo užmokesčio augimas visoje euro zonoje išlieka mažesnis, nei būtų galima tikėtis esant dabartiniam nedarbo lygiui remiantis istoriniais duomenimis.

Nuo 2016 m. vienetui tenkančios darbo sąnaudos daugelyje valstybių narių didėjo greičiau nei anksčiau. Iš dalies dėl darbo jėgos trūkumo gerokai spartesnis jų augimas užfiksuotas visų pirma tose valstybėse narėse, kuriose darbo užmokesčio lygis yra mažesnis už vidutinį. Iki šiol vienetui tenkančių darbo sąnaudų raida neatspindėjo/nesukėlė didelių nuostolių, susijusių su eksporto rinkos dalimis, arba einamosios sąskaitos balanso pablogėjimo, tačiau šis poveikis galėtų atsirasti, jei šios tendencijos išliktų. Tuo pat metu euro zonoje sąnaudų konkurencingumo pranašumas tose šalyse, kuriose yra likęs didelis einamosios sąskaitos deficitas arba kurių išorės skola vis dar yra didelė, sumažėjo, o tai rodo, kad reikia išlaikyti reformų, kuriomis siekiama didinti našumo augimą ir išlaikyti sąnaudų konkurencingumą, tempą.

3.2. Makroekonominio disbalanso procedūros įgyvendinimas

Disbalansas arba perviršinis disbalansas nustatytas visose valstybėse narėse, išanalizuotose nuodugniose apžvalgose, tačiau kai kuriais atvejais disbalanso mastas sumažėjo. 2019 m. nuodugniose apžvalgose nustatyta, kad 10 valstybių narių yra susidaręs disbalansas, o trijose – perviršinis disbalansas. Viena šalis padarė akivaizdžią pažangą ir pagerino savo kategoriją pagal makroekonominio disbalanso procedūrą – iš prieš metus buvusios perviršinio disbalanso kategorijos perėjo į disbalanso kategoriją. Kitais atvejais

ekonominis disbalansas toliau naikinamas, bet nepakankamai, kad procedūrą būtų galima nutraukti. 3 priedėlyje apibendrinami nuodugnių apžvalgų rezultatai pagal valstybes nares.

Nustatyta, kad Graikijoje, kuri buvo įtraukta į Europos semestrą po to, kai buvo baigta vykdyti stabilumo rėmimo programa, susidaręs *perviršinis disbalansas*. Graikija vis dar patiria didelių problemų, susijusių su didele valstybės skola, neigiama grynąja tarptautinių investicijų pozicija, didele neveiksnių paskolų dalimi, vis dar dideliu nedarbo lygiu ir mažu augimo potencialu. Kaip matyti iš sėkmingai užbaigtos Europos stabilumo mechanizmo programos, ekonomikos augimo atsigavimo ir sumažėjusio nedarbo, pastaraisiais metais pradėtos vykdyti nuodugnios institucinės ir struktūrinės reformos, kurių tikslas – modernizuoti ekonomiką ir valstybę, pradėjo duoti rezultatų. Kad šių reformų poveikis būtų visapusiškas, jas reikia nuosekliai įgyvendinti. Nuo programos užbaigimo Graikijai taikoma griežtesnė priežiūra, kuria remiantis vertinama, kaip vykdomi įsipareigojimai, kuriuos Graikija prisiėmė siekdama užtikrinti pagal Europos stabilumo mechanizmo stabilumo paramos programą priimtų reformų tęstinumą ir užbaigimą.

Rumunijoje, kurioje 2018 m. disbalanso nebuvo, yra susidaręs *disbalansas*. Įspėjimo mechanizmo ataskaitoje nurodyta rizika, susijusi su sumažėjusiu konkurencingumu ir didėjančiu einamosios sąskaitos deficitu, patvirtinta nuodugnioje apžvalgoje. Be to, panašu, kad dėl pastarojo meto teisėkūros iniciatyvų kyla rizika finansų sektoriui. Tai vyksta silpnėjant reformų įgyvendinimui, esant nenusipėjamai politikos formavimo aplinkai ir ekspansinei fiskalinei politikai. Jeigu šios tendencijos išliks, jos turės neigiamos įtakos valdžios sektoriaus ir užsienio skolos perspektyvoms, taip pat pakenks investicijų ir augimo perspektyvoms.

Kroatijoje, kur 2018 m. buvo nustatytas perviršinis disbalansas, yra susidaręs *disbalansas*. Ekonominiai pokyčiai prisidėjo prie to, kad būtų laipsniškai naikinamas esamas disbalansas, visų pirma susijęs su didele susikaupusia viešojo bei privačiojo sektorių ir išorės skola, ir taip būtų sumažinta rizika. Politikos veiksmai ir įsipareigojimai, kurie padėtų tvariai panaikinti disbalansą, pastaruoju metu buvo sustiprinti ir bus labai svarbu juos visapusiškai, greitai ir veiksmingai įgyvendinti.

Kitose šalyse ekonomikos vystymasis iš esmės buvo palankus disbalanso panaikinimui, tačiau išlieka problemų, susijusių su ekonomine ir politikos perspektyva:

- Bulgarijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Airijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Ispanijoje ir Švedijoje, kaip ir 2018 m., yra susidaręs *disbalansas*. **Bulgarija** ėmėsi tolesnių veiksmų bankų sektoriaus stabilumui užtikrinti, tačiau kai kurie veiksmai dar nėra užbaigti arba įgyvendinti. **Prancūzija** sustiprino reformų įsipareigojimus, tačiau disbalanso, susijusio su didele valstybės skola ir silpna konkurencingumo dinamika, panaikinimas labai priklauso nuo politikos įgyvendinimo pažangos. **Nyderlanduose** buvo dedama daugiau politinių pastangų, tačiau išlieka disbalansas, susijęs su susikaupusia didele privačiojo sektoriaus skola ir dideliu einamosios sąskaitos pertekliumi. **Vokietijoje** einamosios sąskaitos perteklius išlieka didelis ir mažėja lėtai, tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų panaikinti investicijų trūkumai, visų pirma susiję su viešosiomis investicijomis į infrastruktūrą ir švietimą. **Airijoje** didelis augimas ir politikos įgyvendinimo pažanga toliau padėjo mažinti atsargų disbalansą, tačiau pažeidžiamumą vis dar lemia padidėjusi tarptautinės aplinkos rizika. Nors likęs atsargų disbalansas, susijęs su vidaus ir išorės skola, **Portugalijoje** ir **Ispanijoje** mažėja dėl geresnių ekonominių sąlygų, vis dar yra politikos ir koregavimo trūkumų.

Švedijoje disbalansas ir toliau išlieka, nepaisant tam tikro būsto kainų ir politikos koregavimo.

- Nustatyta, kad Kipre ir Italijoje, kaip ir 2018 m., yra susidaręs perviršinis **disbalansas**. Nepaisant pagerėjusių ekonominių aplinkybių ir kai kurių pastarojo meto pastangų paspartinti politikos veiksmus, **Kiprui** vis dar būdingas didelis pažeidžiamumas, susijęs su mažėjančiu, tačiau vis dar dideliu neveiksnių paskolų ir išorės, privačiojo bei valdžios sektoriaus skolų lygiu. **Italijoje** ankstesniais metais kai kuriose politikos srityse padarytą pažangą nustelbė prastėjančios perspektyvos, kurias daugiausia lėmė planuojamas biudžeto būklės blogėjimas ir iš esmės įstrigusi reformų darbotvarkė. Naujausiomis politikos priemonėmis atsisakoma ankstesnių reformų elementų ir tai neigiamai paveiks viešųjų finansų tvarumą, našumą ir potencialų BVP augimą. 2018 m. dėl neapibrėžtumo, susijusio su vyriausybės pozicija, padidėjo rinkos spaudimas ir valstybės skolos vertybinių popierių pajamingumas. Makroekonominio disbalanso padidėjimas ar sumažėjimas labai priklausys nuo politikos krypties, kuriomis siekiama gerinti Italijos viešųjų finansų kokybę, didinti jos viešojo administravimo ir teisingumo sistemos veiksmingumą, gerinti verslo aplinką ir stiprinti jos darbo rinką ir finansų sistemą. Todėl Komisija atidžiai stebės pokyčius Italijoje ir įvertins politikos veiksmus bei įsipareigojimus, kuriais siekiama panaikinti disbalansą, visų pirma nacionalinės reformų programos užmojį, susijusius su būsimu Europos semestro pavasario dokumentų rinkiniu.

Komisija pagal specialią stebėsenos procedūrą toliau peržiūrės visų valstybių narių, kuriose nustatytas disbalansas arba perviršinis disbalansas, ekonominę raidą ir politikos priemones, kurių jos ėmėsi. Taryba dalyvauja atliekant šias peržiūras ir pritaria konkrečių stebėsenos ataskaitų išvadoms⁶.

1 lentelė. 2019 m. nuodugnių apžvalgų rezultatai ir padėtis 2018 m.

	Padėtis 2018 m.	2019 m. NA rezultatai
Disbalansas	BG, DE, ES, FR, IE, NL, PT, SE	BG, DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE
Perviršinis disbalansas	CY, HR, IT	CY, EL ⁷ , IT

⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5603-2019-INIT/lt/pdf>.

⁷ Kaip ir visose kitose šalyse, kurios anksčiau baigė įgyvendinti finansinės paramos programą, Graikijoje yra nustatytas perviršinis disbalansas.

4. VALSTYBIŲ NARIŲ POLITIKOS KRYPTYS

Lėtėjant augimui, veiksmingos reformos ir tikslingi investavimo prioritetai padėtų valstybėms narėms būti atsparesnėms būsimiems makroekonominiams sukrėtimams. Geriau funkcionuojančios finansų, produktų ir darbo rinkos, institucijos ir veiksmingesnės valstybės administracijos gali sklandžiau prisitaikyti ir sumažinti ekonomines ir socialines sąnaudas. Nepaisant to, ar jomis sukuriamą reikiama infrastruktūra, užtikrinama geresnės kvalifikacijos darbo jėga ar remiamos novatoriškos verslo idėjos, tikslingos investicijos ilgai stiprina potencialų augimą, padėdamos didinti konkurencingumą ir ekonominį atsparumą. Prisitaikymas prie vykstančių struktūrinių pokyčių padėtų pasiekti ekonomikos konvergenciją, mažinant našumo skirtumus, ir pagerintų socialinius rezultatus.

4.1. Atsakingos fiskalinės politikos ir finansinio stabilumo užtikrinimas

Atsakinga fiskalinė politika, viešųjų finansų kokybė ir augimui palankios mokesčių sistemos

Valstybės narės, kurių skolos santykis yra didelis, negali sukurti fiskalinių rezervų. Tvirtas ekonomikos augimas ir istoriškai mažos palūkanų normos toliau padeda mažinti valstybės skolos santykį. 2018 m. palankios ciklinės sąlygos ir mažėjančios palūkanų išlaidos lėmė tolesnį bendro biudžeto deficito ES mažėjimą – dabar jis mažesnis nei 1 % BVP. Ši mažėjimo tendencija turėtų baigtis 2019 m. – numatoma, kad tais metais bendras deficitas pirmą kartą nuo 2009 m. šiek tiek padidės. Kai kuriose valstybėse narėse valstybės skolos dydis išlieka artimas didžiausiam kada nors buvusiam dydžiui. Kai kuriose labai įsiskolinusiose valstybėse narėse prognozuojamas fiskalinis koregavimas yra palyginti nedidelis arba net neigiamas. Valstybėse narėse, kuriose valstybės skola vis dar didelė, ypač svarbu atkurti fiskalinius rezervus, siekiant sumažinti šių šalių pažeidžiamumą sukrėtimų atveju ir per kitą nuosmukį sudaryti sąlygas visapusiškam automatinių stabilizavimo priemonių veikimui. Atsižvelgiant į pinigų politikos paramą ekonomikai, Stabilumo ir augimo pakto laikymasis ir tam tikra valstybių narių, turinčių fiskalinio manevravimo galimybių, fiskalinė ekspansija prisidėtų prie subalansuoto politikos priemonių derinio. Be to, tai sumažintų finansinio nestabilumo riziką.

Yra daug galimybių gerinti viešųjų finansų kokybę, o išlaidų peržiūros yra labai svarbi šios srities priemonė. Daugelis valstybių narių vykdo viešųjų išlaidų kontrolę, siekdamas padidinti jų veiksmingumą ir sutaupyti lėšų, sudarydamos sąlygas augimą skatinančioms išlaidoms. Italijoje ir Prancūzijoje planuojamos plataus masto išlaidų peržiūros. Daugelyje kitų valstybių narių numatytos tikslingesnės peržiūros, į kurias įtraukiamos konkrečios išlaidų sritys. Jos apima tokias sritis, kaip sveikatos priežiūra, švietimas, valstybės įmonės, nekilnojamasis turtas, viešosios investicijos, transportas ir aplinka. 2019 m. didesnę našumą Portugalijoje turėtų lemti didesnis naudojimas centralizuotais viešaisiais pirkimais ir veiksmingesnis viešojo turto naudojimas, o Latvijoje – ekonomiškėsi nekilnojamojo turto sektoriaus valstybės įmonių valdymas ir informacijos technologijų infrastruktūros konsolidavimas. Ateityje rengiant išlaidų peržiūras būtų naudingi dažnesni ir griežtesni tarpiniai vertinimai, taip pat glaudesnė sąsaja su biudžeto procesu.

Valstybės narės toliau tobulina savo vidaus fiskalines sistemas – pagrindinį fiskalinės politikos formavimo veiksnį. Per pastaruosius kelerius metus fiskalinės sistemos buvo iš esmės reformuotos: jau pastebimas teigiamas poveikis valdžios sektoriaus išlaidoms ir mokesčiams. Pastaruoju metu tuo tikslu reformos buvo tęsiamos keliose valstybėse narėse. Vokietijoje Bendrų ekonominių prognozių projekto grupė įgaliota patvirtinti makroekonominės prognozes. Vengrija ir Lietuva dar labiau pagerino savo sistemos vidutinio laikotarpio perspektyvą. Netgi tos valstybės narės, kurių fiskalinės sistemos paprastai laikomos geriausios praktikos pavyzdžiais, ir toliau jas tobulina. Visų pirma, Švedija įvedė

naują skolą stabilizuojantį ramstį, o Nyderlandai patobulino savo sistemos automatinio stabilizavimo funkcijas. Airija įgyvendina savo planus įsteigti „juodos dienos“ fondą. Nepaisant to, vis dar yra sričių, kuriose reikia dėti daugiau pastangų. Tai visų pirma pasakytina apie sudėtingos federalinės struktūros valstybių narių valdymo lygmenų koordinavimo susitarimus.

Dėl senėjančios visuomenės daugeliui valstybių narių kyla uždavinys užtikrinti savo viešųjų finansų tvarumą. Per pastarąjį dešimtmetį padaryta didelė pažanga sprendžiant numatomo pensijų išlaidų padidėjimo problemą. Tačiau kūdikių bumo kartos vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas ir išėjimas į pensiją vis dar lemia dideles prognozuojamas su visuomenės senėjimu susijusias išlaidas 21 valstybėje narėje, kurioje kyla vidutinė arba didelė fiskalinio tvarumo rizika. Tai gali turėti įtakos būsimam pensijų adekvatumui. 2018 m. Kroatija priėmė pensijų reformą, kuria siekiama pagerinti pensijų adekvatumą, nesukeliant grėsmės ilgalaikiam tvarumui, o Prancūzija pateikė išsamius reformų planus. Tam tikri dalinio atsitraukimo nuo tikslo atvejai gali sunaikinti dalį pažangos, padarytos per pastarąjį dešimtmetį Italijoje ir Rumunijoje. Vokietijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje taip pat parengtos arba planuojamos priemonės, kuriomis didinamos išlaidos pensijoms. Panašu, kad sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros srityje pažanga siekiant užtikrinti ilgalaikį fiskalinį tvarumą daroma lėtai. Kai kuriose valstybėse narėse dabartinės reformos paprastai yra dalinės ir jas vykdamas reikėtų geriau suderinti fiskalinio tvarumo tikslus su sveikatos priežiūros prieinamumu ir veiksmingumu.

Sveikatos priežiūros sistemos reformomis siekiama didesnio veiksmingumo, prieinamumo ir atsparumo. Daugelis valstybių narių toliau stengiasi perorientuoti sveikatos priežiūros sistemas į profilaktinę priežiūrą, kartu stiprindamos pirminę sveikatos priežiūrą ir geresnį koordinavimą tarp priežiūros įstaigų. Kipras pradeda taikyti naują sveikatos draudimo įmokų sistemą, kuri sudarys sąlygas visuotinei sveikatos apsaugai ir sumažins didelius mokėjimus už gydymą savo lėšomis. Lenkija pradėjo bandomuosius projektus, kad sustiprintų pirminę ir ambulatorinę sveikatos priežiūrą ir pagerintų koordinavimą.

Mokesčių sistemos gali padėti remti įtraukų augimą. Augimui palankiomis mokesčių sistemomis galima skatinti privačias investicijas ir gerinti verslo aplinką, didinti užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje, mažinti nelygybę ir kurti aplinkosaugos požiūriu tvarią ekonomiką. Atsižvelgdamos į tai, kelios valstybės narės toliau reformuoja savo mokesčių sistemą ir visų pirma mažina darbo jėgos apmokestinimą. Latvija ir Lietuva įveda progresinio gyventojų pajamų mokesčio tarifo struktūrą. Nyderlandai perkelia mokesčių našta nuo darbo jėgos prie vartojimo apmokestinimo: mažina gyventojų pajamų mokesčius ir didina pridėtinės vertės mokesčio tarifus. Vokietija ir Airija toliau mažina mažas ir vidutines pajamas gaunančių asmenų darbo apmokestinimą. Danija, Graikija ir Slovėnija užtikrina didelę dalį pajamų iš aplinkos mokesčių, o tai skatina efektyviau naudoti išteklius ir didinti investicijas bei užimtumą.

Kova su agresyviu mokesčių planavimu yra prioritetas siekiant užtikrinti tinkamą bendrosios rinkos veikimą. Komisija pateikė pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais siekiama padidinti mokesčių sistemos skaidrumą, veiksmingumą ir nuoseklumą ir sumažinti agresyvaus mokesčių planavimo praktiką. Agresyvus mokesčių planavimas gali daryti poveikį kitų valstybių narių biudžetui, dėl jo įmonių veiklos sąlygos tampa nevienodos, o valdžios sektorius neteisėtai netenka išteklių, kurie turi būti skirti tikslams įgyvendinti. Valstybės narės, kurių mokesčių bazė mažėja, privalo gauti pajamų iš kitų mokesčių arba turėti mažiau pajamų augimą skatinančioms reformoms ir persikirstymo tikslams, siekiant kovoti su nelygybe. ES teisės aktų ir tarptautiniu mastu sutartų iniciatyvų perkėlimas į

nacionalinę teisę padės apriboti agresyvaus mokesčių planavimo praktiką⁸. Agresyvaus mokesčių planavimo problemą galima toliau spręsti stiprinant nacionalinius mokesčių teisės aktus, didinant skaidrumą ir administracinį bendradarbiavimą.

Bankų sektorius, mažas pelningumas ir neveiksnios paskolos

Bendrai 2018 m. bankų kapitalo ir likvidumo pozicijos ir toliau gerėjo, jas palaikė ekonominė aplinka ir teisėkūros bei priežiūros veiksmai. Kartu sumažėjo bankų finansinis svertas, o nuostolių padengimo pajėgumai padidėjo. Neveiksnios paskolos bankų balansuose ir toliau mažėjo. Naujausi duomenys rodo, kad bendras visų ES bankų neveiksnųjų paskolų santykis toliau mažėjo iki 3,3 % (2018 m. 3 ketv.), t. y. kasmet po daugiau kaip vieną procentinį punktą. Keturiolikos valstybių narių neveiksnųjų paskolų rodiklis buvo mažas, t. y. mažesnis už 3 %. Visų pirma jis labai sumažėjo Kipre, Airijoje, Italijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje, Rumunijoje, Austrijoje ir Vokietijoje, kur dėl nuolatinio priežiūros spaudimo ir (arba) tolesnio neveiksnųjų paskolų antrinių rinkų vystymosi nuo 2017 m. labai paspartėjo neveiksnųjų paskolų perdavimas.

Be to, teisėkūros procesai, susiję su keliomis rizikos mažinimo priemonėmis ES ir nacionaliniu lygmenimis, toliau pasistūmėjo į priekį ir dėl to padaryta akivaizdi pažanga. 2018 m. gruodžio mėn. Tarybos ir Parlamento susitarimu dėl Rizikos mažinimo priemonių rinkinio toliau turėtų būti stiprinamos bankų kapitalo ir likvidumo pozicijos, visų pirma galimų pertvarkymo scenarijų atvejais, taip pat siekiant sudaryti palankesnes sąlygas dar labiau mažinti riziką ir dalytis rizika ES bankų sektoriuje. Tai apima visapusišką ES kovos su pinigų plovimu taisyklių įgyvendinimą ir tinkamą bankų rizikos prevenciją ir valdymą.

2018 m. Europos bankininkystės institucijos atliktas testavimas nepalankiausiomis sąlygomis patvirtino, kad ES bankai tampa atsparesni. Tačiau dėl to, kaip investuotojai suvokia testavimą, nebūtinai gali iš esmės pasikeisti rinkos požiūris į ES bankų, kurių akcijų kainos 2019 m. gali būti ir toliau labiau priklausomos nuo makroekonominių principų, kapitalo atsparumą. Bankų pelningumas išlieka nedidelis ir jam poveikį daro didelis neveiksnųjų paskolų santykis, kai kuriais atvejais netinkami verslo modeliai, perpildytos bankų rinkos ir finansų rinkos kintamumas (vėl atsirado po pirmojo 2018 m. pusmečio).

Tarpvalstybinė bankininkystės veikla ES gali vėl paspartėti, pasinaudojant kai kurių didelių Europos grupių paskelbtais restruktūrizavimo poreikiais. Kai kurios svarbiausios bankų grupės pagrindinėse valstybėse narėse keičia savo strategiją, kad sumažintų riziką pelningumui. Tai galėtų suteikti bankams galimybių išvengti dalies su pelningumu susijusios rizikos.

⁸Pavyzdžiui, iki 2018 m. pabaigos visos valstybės narės turėjo į nacionalinę teisę perkelti Kovos su mokesčių vengimu direktyvos (Direktyvos (ES) 2016/1164) nuostatas.

4.2. Darbo rinka, švietimas ir socialinė politika

Užimtumo padėtis toliau gerėja. 2018 m. ketvirtąjį ketvirtį dirbančių asmenų skaičius pasiekė rekordinį lygį – 240 mln. Nedarbo lygis siekia 6,6 %, t. y. jis žemesnis nei prieš krizę ir žemiausias, nei kada nors buvo užregistruotas nuo tada, kai 2000 m. pradėti rinkti atitinkami duomenys. Praėjus keleriems ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo metams, socialinė padėtis toliau gerėja. Vien 2017 m. skurde gyvenančių ir socialiai atskirtų žmonių skaičius sumažėjo daugiau kaip penkiais milijonais.

Tačiau padėtis valstybėse narėse labai skiriasi. Kai kuriose valstybėse narėse nedarbo lygis ne visiškai atkurtas ir vis dar viršija 10 %. Jaunimo padėtis kai kuriose iš šių šalių tebėra sudėtinga: daug jaunimo nedirba, nesimoko ir tai kelia susirūpinimą dėl jų dabartinių ir būsimų galimybių įsidarbinti. Kitose šalyse darbo jėgos trūkumas didėja ir kyla kliūčių tolesniam ekonomikos augimui. Apskritai, nepaisant didėjančio moterų užimtumo lygio, vyrų ir moterų užimtumo lygio skirtumai išlieka ir dėl to atsiranda darbo užmokesčio skirtumų. Žemos kvalifikacijos asmenims, o ypač migrantų kilmės asmenims, sunku rasti darbą. Neįgalūs asmenys taip pat lieka nepalankioje padėtyje. Be to, daugelyje valstybių narių egzistuoja dideli regioniniai dalyvavimo darbo rinkoje skirtumai.

Demografiniai pokyčiai ir technologinė plėtra keičia Europos darbo rinkas. Kadangi gyventojai sensta ir jaunimo skaičius mažėja, labai svarbu, kad valstybės narės didintų darbo rinkoje dalyvaujančių žmonių skaičių, užtikrintų didelį augimo potencialą, taip pat užtikrintų, kad socialinės apsaugos sistemos būtų pakankamai ir tvariai finansuojamos. Kai kurios valstybės narės imasi veiksmų šioje srityje. Pavyzdžiui, Kroatijoje 2019 m. sausio mėn. įsigaliojo pensijų reforma, kurios tikslas – skatinti ilgesnį darbingą amžių ir šalinti struktūrinius sistemos neatitikimus. Atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninimas ir platformų paplitimas keičia darbo ateitį, labai svarbu, kad valstybės narės modernizuotų darbo rinkas ir socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, užtikrindamos tinkamą socialinę apsaugą nestandartiniam darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims, kad neatsiliktų nuo šių pokyčių.

Labai svarbu skatinti tinkamus įgūdžius. Būtina užtikrinti vienodas galimybes gauti kokybišką išsilavinimą, kad visi piliečiai galėtų visapusiškai dalyvauti mūsų visuomenėje ir kuo geriau išnaudotų savo profesinio gyvenimo galimybes. Tinkami įgūdžiai gali padidinti našumą ir potencialų augimą, kurie yra labai svarbūs siekiant sudaryti sąlygas darbo užmokesčio augimui ir pagerinti socialines ir gyvenimo sąlygas. Atsižvelgiant į didėjančią kvalifikuotų darbuotojų trūkumą ir įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį, reikia stiprinti ir modernizuoti švietimo ir mokymo sistemas. Kartu, siekiant didinti darbo jėgos atsparumą ir gebėjimą prisitaikyti, taip pat svarbu įgyvendinti perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo politiką, kad žemos kvalifikacijos asmenims ir migrantų kilmės asmenims nesumažėtų galimybių įsidarbinti. Prancūzija įgyvendina reformas, kad švietimo ir mokymo sistema geriau atitiktų darbo rinkos poreikius. Latvija imasi priemonių, kad pagerintų profesinio mokymo kokybę, patrauklumą ir aktualumą darbo rinkai. Portugalijoje persikirstant Europos socialinio fondo asignavimus pastaruoju metu sustiprinta programa „Qualifica“, kurios tikslas – spręsti žemos kvalifikacijos darbo jėgos problemą. Kelios valstybės narės (Vokietija, Austrija, Švedija, Suomija, Belgija) ėmėsi priemonių, kad patvirtintų, pripažintų arba pagerintų dabartinius migrantų įgūdžius, kad jiems būtų lengviau integruotis į darbo rinką.

Neišspręsta darbo rinkos segmentacijos problema. Nors per pastaruosius metus laikinųjų darbuotojų skaičius vidutiniškai labai nepadidėjo, kai kuriose valstybėse narėse jų skaičius nuolat viršija 15 %. Tokioje šalyje, kaip Ispanija, Slovėnija, Lenkija, Portugalija, Italija ir Kroatija daugiau kaip 60 % laikinųjų darbuotojų sudaro jaunimas. Daugiau nei pusė

darbuotojų, dirbančių pagal terminuotą darbo sutartį, negali rasti nuolatinės darbo vietos, ir nors bendras dirbtų valandų skaičius tik neseniai pasiekė prieš krizę buvusį lygį, kai kuriose valstybėse narėse ne savo noru ne visą darbo dieną dirbančių asmenų dalis vis tiek viršija 50 %. Kelios valstybės narės imasi įdarbinimo pagal neterminuotas darbo sutartis skatinimo veiksmų: reformuoja darbo teisės vykdymo užtikrinimą, be kita ko, didina darbo inspekcijų darbuotojų skaičių, kad būtų kovojama su piktnaudžiavimu sudarant terminuotas darbo sutartis ir skatinama geriau parengti subsidijas samdai. 2018 m. Ispanijoje dar labiau sustiprinti darbo inspekcijų pajėgumai, siekiant kovoti su piktnaudžiavimu terminuotomis darbo sutartimis ir nedeklaruojamu darbu. Siekdamas paremti nuolatinį darbą, Kipras imasi svarbių veiksmų, įsteigdamas bendrą patikrinimų tarnybą. Airijoje pagal naują įstatymą reikalaujama, kad darbdaviai, be kita ko, teiktų geresnę informaciją apie darbo pobūdį.

Darbo užmokestis auga vidutiniu tempu, bet greičiau nei ankstesniais metais. 2018 m. nominalusis atlyginimas vienam darbuotojui padidėjo 2,7 %. Keletą metų darbo užmokesčio augimas buvo atsilikęs nuo našumo pokyčių, o dabar juos pasivijo.

2017 m. skurdas ir pajamų nelygybė sumažėjo, tačiau dirbančiųjų skurdas ir toliau kelia susirūpinimą. Asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, dalis 2017 m. sumažėjo iki 22,4 % ir dabar nesiekia prieš krizę buvusio lygio, tačiau kai kurioms grupėms nuolat gresia didesnė skurdo rizika. Be to, dirbančiųjų skurdas ir toliau kelia susirūpinimą, jis ypač didelis tarp savarankiškai dirbančių asmenų, laikinųjų ir ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų, taip pat darbuotojų, kurie nėra gimę ES. Mokesčių ir socialinių išmokų sistemos tenka svarbus persikirstomasis vaidmuo. Svarbu atidžiai ir tikslingai skirti skurdui mažinti skirtą paramą tiems, kuriems jos labiausiai reikia, pvz., didinant priemonių, kuriomis nustatomi poreikiai, tikslumą. Liuksemburge ankstesnės garantuotas minimalias pajamas pakeitė nauja socialinės įtraukties pajamų sistema, kurios tikslas – skatinti socialinę įtrauktį ir aktyvumą bei kovoti su vaikų ir vienišų tėvų šeimų skurdu. Siekdama parengti aktyvios įtraukties modelį, Italija patvirtino naują minimalių pajamų sistemą (*Reddito di Cittadinanza*), kuri pakeis ankstesniąją. Minėtos sistemos sėkmė iš esmės priklauso nuo jos valdymo veiksmingumo.

Siekiant gerinti reformų rengimą ir įgyvendinimą, didinti atsakomybę, labai svarbu užtikrinti tinkamą socialinį dialogą. Praėjusiais metais kai kurių valstybių narių socialiniai partneriai pranešė apie teigiamus pokyčius, susijusius su prasmingu ir savalaikiu jų vyriausybės bendradarbiavimu rengiant ekonomines ir socialines reformas. Pavyzdžiui, remdamasi trišaliu susitarimu, Portugalija pateikė darbo rinkos segmentacijos mažinimo priemonių rinkinį, kuris dabar turi būti reglamentuojamas teisės aktais. Teigiami pokyčiai kai kuriose valstybėse narėse kontrastuoja su kitų valstybių narių atsitraukimu nuo reikalų. Daugelis jų turi galimybių gerinti socialinių partnerių gebėjimus ir laiku konsultuotis pagrindiniais reformų priemonių rengimo etapais, įskaitant svarbius Europos semestro etapus.

4.3. Konkurencingumas ir našumas

Našumo atotrūkio mažinimas

Atsižvelgiant į demografines tendencijas, našumo augimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti būsimą tvarų augimą visose valstybėse narėse. Našumas ES augo lėtai. Priežastys įvairios, įskaitant, be kita ko, mažas investicijas į mokslinius tyrimus, technologijas ir inovacijas ir struktūrinį perėjimą nuo gamybos prie paslaugų. Siekiant panaikinti ES trumpalaikes ir ilgalaikes ekonomines problemas, labai svarbu spręsti vangaus darbo našumo klausimą. Tikėtina, kad darbo našumo augimas ateinančiais metais išliks nedidelis – maždaug 1 % arba mažiau, o našumas valstybėse narėse labai skiriasi. Visų pirma brandžios ekonomikos šalims, kurių našumo lygis jau ir taip didelis, sunku padidinti savo augimo

potencialą. Aplinkos tvarumą didinančios investicijos gali padidinti visos ekonomikos našumą, nes dėl jų gerėja išteklių naudojimo efektyvumas ir mažėja gamybos sąnaudos, o kartu mažėja išorės sąnaudos ir poveikis.

Paslaugų sektoriaus (kuris sudaro didžiausią ekonominės veiklos dalį) našumas išlieka palyginti nedidelis, nepaisant bendrų geresnių ekonominės veiklos rezultatų. Nors našumo augimas bendrai sulėtėjo ir kitose išsivysčiusios ekonomikos šalyse, našumo atotrūkis paslaugų sektoriuje tebėra didelis ir vis didėja, ypač palyginti su JAV. Tai sukuria nepalankias sąlygas ES įmonėms vykdyti prekybą apskritai, taip pat joms integruotis į pasaulines vertės grandines. Siekdamas išanalizuoti našumo veiksnius ir remti tinkamą politinį atsaką, Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms įsteigti nacionalines produktyvumo tarybas⁹.

Didesnis darbo našumas užtikrins galimybę didinti darbo užmokestį ir potencialią gamybos apimtį, tačiau tiems tikslams pasiekti vien to nepakanka. Nors yra įrodymų, kad didėjant našumui vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu didėja ir darbo užmokestis, taip pat yra pavyzdžių, kai darbo pajamos laikui bėgant neatitinka našumo pokyčių. Todėl valstybės narės imasi papildomų priemonių, kad didesnis darbo našumas reikštų didesnes darbo pajamas.

Kokybiškos investicijos ir veiksmingesnis ES lėšų naudojimas

Tikslingos investicijos ir toliau yra būtinos siekiant spręsti našumo augimo ES problemą. Tai vienas iš trijų esminių vertybių trikampio, kurį pateikė Komisija, elementų. Todėl investicijų poreikių tenkinimas yra ilgalaikis Europos semestro prioritetasis. Dabartiniu verslo ciklo etapu daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama viešosioms ir privačiosioms investicijoms, kuriomis didinamas našumas ir augimo potencialas, taip pat bus svarbu apsaugoti investicijas, jei ekonominė rizika pasitvirtintų. Be to, ilgalaikės investavimo priemonės, įskaitant susijusias su įgūdžiais ir švietimu, gali padėti užtikrinti tvarų ES ekonomikos augimą ir atsparumą bei patenkinti skubius socialinius poreikius.

Siekiant padidinti valstybių narių našumo augimą ir konkurencingumą, daugelyje jų reikia investicijų į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas. Daugelyje valstybių narių ir regionų labai svarbu stiprinti įmonių, akademinės bendruomenės, mokslinių tyrimų ir viešojo sektoriaus subjektų ryšius bendradarbiaujant per vertės grandines, be kita ko, taikant pažangiąją specializaciją. Tai pasakytina, pavyzdžiui, apie Belgiją, Bulgariją, Prancūziją, Kiprą, Lenkiją, Latviją ir Estiją. Be to, Belgijoje, Kipre, Austrijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Estijoje, Vokietijoje ir Bulgarijoje reikia daugiau investuoti į įmonių skaitmeninimą ir skaitmenines viešąsias paslaugas. Valstybės narės, kurių našumo lygis aukštesnis, pavyzdžiui, Vokietija ir Nyderlandai, ir kitos valstybės narės, kuriose prieš krizę ir atsigavimo laikotarpiu buvo reikšmingų struktūrinių pokyčių ir didelių investicijų, pavyzdžiui, Vengrija, Lenkija ir Čekija, gali daryti tolesnę pažangą investuodamos į nematerialųjį turtą ir inovacijas. Besivejančiose valstybėse narėse investicijos į mašinas ir įrenginius gali padėti stiprinti kapitalą ir didinti darbo našumą. Siekiant spręsti uždavinius, susijusius su žiedine ekonomika ir prisitaikymu prie klimato kaitos, Estijoje, Liuksemburge, Slovakijoje, Portugalijoje, Bulgarijoje, Nyderlanduose, Italijoje, Kipre ir Prancūzijoje reikia investicijų, susijusių su išteklių naudojimo efektyvumu ir klimato rizikos prevencija.

Geriau suderinus ES lėšas su Europos semestro analize ir rekomendacijomis, turėtų pagerėti rezultatai ir sustiprėti sanglaudos politikos finansavimo poveikis. ES lėšų derinimas su Europos semestru yra pagrindinis 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos pasiūlymų elementas. Kai kuriose valstybėse narėse ES lėšos netgi sudaro didelę

⁹2016 m. rugsėjo 20 d. Tarybos rekomendacija dėl nacionalinių produktyvumo tarybų įsteigimo. OL C 349, 2016 9 24, p. 1.

jų viešųjų investicijų dalį. Visų pirma, kaip nurodyta Komisijos daugiametės finansinės programos pasiūlyme, Europos regioninės plėtros fondas, „Europos socialinis fondas +“ ir Sanglaudos fondas sudarytų maždaug 600 mlrd. EUR kitu programavimo laikotarpiu, jei būtų įtrauktas nacionalinis bendras finansavimas – tai atitinka 0,5 % ES BVP ir gerokai daugiau pagrindinėse paramą gaunančiose valstybėse narėse. Be to, Komisijos daugiametės finansinės programos pasiūlymais leidžiama šias lėšas sujungti su kitais ES finansavimo šaltiniais, pavyzdžiui, būsima 650 mlrd. EUR programa „InvestEU“, kuri pakeis Junckerio planą. Jie gali pritraukti kitų viešojo ir privačiojo sektorių investuotojų ir dar labiau padidinti investicijų poveikį ES ekonomikos strateginėms sritims.

Remiantis šalių ataskaitose pateikta analize, naujame priede nurodoma, kaip tie ES fondai galėtų geriau padėti tenkinti konkrečius valstybių narių poreikius. Be to, kad daugiau dėmesio skiriama investicijų prioritetams, šių metų šalių ataskaitose taip pat išsamiau analizuojami regioniniai skirtumai ir investicijų kliūtys. Specialus priedas padeda palaikyti dialogą su atskiromis valstybėmis narėmis dėl būsimų šių fondų įgyvendinimo programų finansavimo prioritetų nustatymo. Šalių ataskaitose pateikiama informaciją sudaro Komisijos nuomonė, paremta pagrindžiamąja semestro analize. Ši analizė – pradinis derybų su valstybėmis narėmis dėl programų taškas. Ja sudaroma galimybė lanksčiai diskutuoti su valstybėmis narėmis. Toks investicijų poreikių nustatymas grindžiamas bendru supratimu, kad investicijos turėtų turėti kuo didesnę poveikį ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai.

Reikia visapusiškiau pasinaudoti iš tinkamai veikiančių ir integruotų kapitalo rinkų gaunamomis privačiosiomis investicijomis. ES baigia įgyvendinti kapitalo rinkų sąjungos kūrimo veiksmų planą, taigi visą Europos kapitalo rinkų įvairovę – nuo pasaulinių centrų iki regionų lygmeniu integruotų tinklų ir vietos iniciatyvų – reikėtų toliau plėtoti, kad būtų galima finansuoti įmones ir skatinti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą bei perėjimą prie tvaresnės ekonomikos. Nacionaliniu lygmeniu, pavyzdžiui, Estija, Latvija ir Lietuva kuria Baltijos šalių padengtųjų obligacijų ir pakeitimo vertybiniais popieriais rinką. Taip regione bus prisidėta prie gerai veikiančių ir stipresnių kapitalo rinkų kūrimo. Be to, bankams taip pat atsiras ilgalaikio finansavimo galimybių, kad jie galėtų atlaisvinti savo balansus ir suteikti daugiau paskolų.

Institucinė kokybė kaip pagrindinis reformos veiksnys

Tenkinant investicinius poreikius, reikalinga palanki investicinė aplinka. Politikos formuotojai turi skirti ypatingą dėmesį tam, kad būtų sukurta investicijoms palanki aplinka, vengiama nereikalingų rinkos ir reguliavimo kliūčių ir gerinamas jų viešųjų institucijų ir administravimo įstaigų veikimas. Su viešojo administravimo veiksmingumu, viešųjų paslaugų skaitmeninimo laipsniu, reguliavimo aplinkos kokybe ir stabilumu susiję aspektai ir teisinės valstybės principų laikymasis, įskaitant teisingumo sistemų nepriklausomumą ir kovą su korupcija, daro didelį poveikį sprendimams dėl investicijų. 2019 m. iš 25 pasaulio šalių, kurių rezultatai vertinant pagal korupcijos suvokimo lygius yra geriausi, maždaug pusė yra ES valstybės narės, tačiau išlieka didelių skirtumų¹⁰ ir reikia aktyviau stengtis gerinti korupcijos prevenciją, apsaugoti informatorius, siekiant geriau nustatyti ir pašalinti kliūtis veiksmingam baudžiamajam persekiojimui ir sankcijoms. Siekdamos spręsti kai kurias iš šių problemų, Italija, Slovakija ir Latvija peržiūrėjo savo informatorių apsaugos tvarką, o Lietuva, Ispanija, Kipras ir Graikija šiuo metu numato reformuoti šią sritį.

¹⁰Šiuo metu atliekamas visų valstybių narių kovos su korupcija pastangų vertinimas. Kaip ir pernai, Komisija šalių ataskaitose nagrinėjo pagrindines problemas atitinkamose valstybėse narėse.

Kaip nurodyta 2019 m. šalių ataskaitose, visos valstybės narės susidūrė su investicijų kliūtimis įvairiose politikos srityse (žr. 4 priedą). Apskritai viešojo administravimo ir verslo aplinkos trūkumai sudaro didžiausią investicijų kliūčių dalį. Tai, pavyzdžiui, didelė reguliavimo ir administracinė našta, reguliavimo sistemų nuspėjamumo stoka, teisingumo sistemų veiksmingumas ir neveiksmingas viešasis administravimas. Be to, daug kliūčių yra susijusios su sudėtingomis ir ilgai trunkančiomis patvirtinimo procedūromis, taip pat su kvalifikuotų darbuotojų stoka dėl švietimo ir mokymo sistemų trūkumų. Dėl įsisteigimo kliūčių mažmeninės prekybos sektoriuje vėluojama vykdyti tarpvalstybines investicijas. Kai kuriose šalių ataskaitose kvalifikuotų darbuotojų trūkumas paminėtas kaip kliūtis, trukdanti ir stabdanti investicijas į sektorius, kurie grindžiami skaitmeninimu ir naujomis technologijomis (pvz., telekomunikacijomis, jungtimis arba žiedine ekonomika), tačiau taip pat ir į tradiciškesnius sektorius, kuriuose paklausa auga (pvz., statybos).

Reformos, kuriomis siekiama gerinti valdymo kokybę, institucijas, teisingumo sistemų ir viešojo administravimo veiksmingumą, yra pagrindas, kuriuo grindžiamos pažangios demokratinės visuomenės, ir turi didelę ekonominę reikšmę. Tokios reformos gali padėti gerinti aplinką, kurioje veikia įmonės ir suinteresuotieji subjektai, ir skatinti verslo veiklą, mažinti korupciją ir stiprinti teisinės valstybės principų laikymąsi. Dažniausiai minimos kliūtys investicijoms ES yra neveiksmingas viešasis administravimas, nepalankios sąlygos verslui ir didelė administracinė bei reglamentavimo našta konkreitiems sektoriams. Kai kuriose valstybėse narėse investicijas taip pat stabdo skaidrumo trūkumas viešajame sektoriuje, sudėtingos mokesčių sistemos, iškraipytos produktų arba darbo rinkos ir mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemų ir institucijų trūkumai. Siekdama išspręsti tokias problemas, Lenkija priėmė „Verslo konstituciją“ – tai išsamus penkių teisės aktų rinkinys, kuriuo siekiama pagerinti verslo aplinką. Prancūzija įgyvendina plataus masto reformų darbotvarkę, kuria siekiama pagerinti verslo aplinką ir Prancūzijos įmonių konkurencingumą. Kelios valstybės narės, pavyzdžiui, Suomija ir Estija, stengiasi sumažinti administracinę naštą. Bulgarija, Slovakija, Čekija, Slovėnija ir Rumunija šiuo metu reformuoja savo viešųjų pirkimų sistemas. 2018 m. Vokietijos federalinė vyriausybė paskelbė, kad sukurs ardomųjų inovacijų rėmimo agentūrą.

ES ir JK susitarimas dėl išstojimo

Šiame dokumentų rinkinyje neaptariama ekonominė rizika, susijusi su skirtingais „Brexit’o“ scenarijais.

Turint omenyje vykstantį Susitarimo dėl išstojimo ratifikavimo procesą ES ir JK, 2019 ir 2020 m. prognozės grindžiamos vien technine prielaida, kad ES 27 ir JK prekybos santykiai nepakis. Griežtojo „Brexit’o“ atveju, kurį Komisija laiko nepageidaujamu, bet kuriam ES 27 yra gerai pasirengusi¹¹, šias prognozes reikėtų sumažinti.

¹¹COM(2018) 556 final/2 (klaidų ištaisymas priimtas 2018 m. rugpjūčio 27 d.); COM(2018) 880 final. COM(2018) 890 final.

5. TOLESNI VEIKSMAI

Pastaraisiais metais atsigavusi Europos Sąjungos ekonomika pradėjo tvirtai augti, o 2019 m. Europos ekonomika turėtų augti toliau, nepaisant mažiau nuspėjamų prognozuojamų perspektyvų. Siekdamas užtikrinti tokį tolesnį ekonomikos augimą valstybės narės turės įgyvendinti veiksmingas struktūrines reformas, vykdyti atsakingą fiskalinę politiką ir nustatyti tikslines investavimo strategijas. Šių metų semestro dokumentų rinkinyje numatyta veiksmingesnė Europos semestro ir 2021–2027 m. ES finansavimo sąsaja taps reikiama struktūra, padėsiančia veiksmingai įgyvendinti tikslingiausius investavimo prioritetus.

Europos semestras suteikia galimybę Komisijai, valstybėms narėms, socialiniams partneriams ir visų lygių suinteresuotiesiems subjektams palaikyti nuolatinį dialogą ištisus metus. Su šiuo komunikatu skelbiamos šalių ataskaitos pagrįstos techninio ir politinio lygmenų išsamios informacijos mainais, vykusiais tarp vyriausybių, nacionalinių institucijų ir suinteresuotųjų subjektų, įskaitant 2018 m. gruodžio mėn. surengtus dvišalius susitikimus. Jose nustatyti faktai bus pristatyti Komisijos atstovybėse valstybių narių sostinėse, po to bus surengti tolesni dvišaliai ir daugiašaliai susitikimai.

Netrukus Komisija pradės dialogą su valstybėmis narėmis dėl 2021–2027 m. sanglaudos politikos fondų programų, remdamasi su investicijomis susijusiais nustatytais faktais ir šalių ataskaitų išvadomis. Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Komisijos nariai lankysis valstybėse narėse, kad sužinotų parlamentų, vyriausybių, socialinių partnerių ir kitų suinteresuotųjų subjektų nuomonę apie šalių ataskaitose pateiktas analizes ir išvadas. Be to, šalių ataskaitose nustatytus faktus Komisija aptars su Europos Parlamentu.

Atsižvelgdamos į nustatytus iššūkius valstybės narės iki balandžio mėn. vidurio savo nacionalinėse reformų programose nurodys savo ekonominius ir socialinius prioritetus. Parengusios stabilumo (euro zonos valstybės narės) ir konvergencijos (euro zonai nepriklausančios valstybės narės) programas jos taip pat pristatys savo daugiametes patikimų viešųjų finansų strategijas. Siekiant tinkamai ir tvariai reaguoti į iššūkius, Komisija rekomenduoja, kad rengiant šias programas dalyvautų visi pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, socialiniai partneriai, regionų ir vietos valdžios institucijos ir prireikus pilietinės visuomenės organizacijos.

1 PRIEDĖLIS. INTEGRUOTA MAKROEKONOMINIO IR FISKALINIO DISBALANSO PRIEŽIŪRA

	Makroekonominio disbalanso procedūra (MDP12)	Stabilumo ir augimo paktas¹³ (VLT – vidutinio laikotarpio tikslas / PDP – perviršinio deficito procedūra)	Pastabos
AT		Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma skolos taisyklė ¹⁴	Atotrūkis nuo VLT 2018 m. yra mažesnis, nei leidžiama neįprastų įvykių atveju
BE		Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma skolos taisyklė	
BG	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	
CY	Perviršinis disbalansas	Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė ¹⁵	
CZ		Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	
DE	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas, taikoma skolos taisyklė	
DK		Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	
EE		Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas	
EL	Perviršinis disbalansas	Prevencinė dalis Taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė	Kol Graikija vykdytų programą, jai nebuvo privalu teikti stabilumo programų, todėl ji dar nėra nustačiusi savo vidutinio laikotarpio tikslo.
IE	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas, taikoma pereinamojo laikotarpio	
ES	Disbalansas	Korekcinė dalis Perviršinis deficitas, panaikinimo terminas – 2018 m.	2019 m. taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė, su sąlyga, kad remiantis patvirtintais 2018 m. biudžeto rezultatų duomenimis perviršinio deficito procedūra bus nutraukta
FR	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma pereinamojo laikotarpio	
HR	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas, taikoma skolos taisyklė	
HU		Prevencinė dalis Taikoma procedūra dėl didelio nukrypimo, taikoma skolos taisyklė	
IT	Perviršinis disbalansas	Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma skolos taisyklė	
LT		Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	
LU		Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	
LV		Prevencinė dalis VLT neįgyvendintas	
MT		Prevencinė dalis VLT įgyvendinamas	

¹² Disbalanso ir perviršinio disbalanso kategorijos reiškia, kad turi būti pradėtas specialus stebėjimas, kurio konkreti tvarka parengiama pagal spęstinių uždavinių mastą.

¹³ Nurodomas VLT įgyvendinimas ir (pereinamojo laikotarpio) skolos taisyklės taikymas 2018 m., remiantis Komisijos 2018 m. rudens prognoze.

¹⁴ Skolos taisyklė. Kai skolos santykis su BVP viršija 60 % pamatinę vertę, valstybei narei pradedama taikyti perviršinio deficito procedūra, jei atsižvelgus į visus svarbius veiksnius ir ekonominio ciklo poveikį atotrūkis tarp skolos santykio ir 60 % pamatinės vertės kasmet nesumažėja viena dvidešimtąja (skaičiuojant vidutiniškai per trejus metus).

¹⁵ Pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė. Kiekvienai valstybei narei, kuriai taikoma perviršinio deficito procedūra, po perviršinio deficito panaikinimo suteikiamas trejų metų laikotarpis, kad ji įvykdytų skolos taisyklę. Tai nereiškia, kad skolos taisyklė tuo laikotarpiu netaikoma, nes tuo pereinamuoju laikotarpiu valstybės narės turėtų daryti pakankamą pažangą siekdamos įvykdyti taisyklę. Jei pereinamojo laikotarpio pažanga siekiant laikytis skolos kriterijaus įvertinama neigiamai, gali būti pradėta perviršinio deficito procedūra.

NL	Disbalansas	Prevenčinė dalis VLT įgyvendinamas	
PL		Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas	
PT	Disbalansas	Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma pereinamojo laikotarpio	
SI		Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma pereinamojo laikotarpio	
SE	Disbalansas	Prevenčinė dalis VLT įgyvendinamas	
SK		Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas	
RO	Disbalansas	Prevenčinė dalis Taikoma procedūra dėl didelio nukrypimo	
FI		Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma skolos taisyklė	Atotrūkis nuo VLT 2018 m. yra mažesnis, nei leidžiama neįprastų įvykių ir struktūrinių reformų atveiu
UK		Prevenčinė dalis VLT neįgyvendintas, taikoma pereinamojo laikotarpio	

(*) Rekomendacijos pagal dviejų dokumentų rinkinį (Reg. Nr. 473/2013) dėl priemonių, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti, kad laiku būtų panaikintas perviršinis valdžios sektoriaus deficitas, yra skirtos tik euro zonos valstybėms narėms.

2 PRIEDĖLIS. PAŽANGA SIEKIANČI STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ TIKSLŲ

Strategijos „Europa 2020“ tikslai ES	2010 m. duomenys	Naujausi turimi duomenys	2020 m., pagal pastarojo meto tendencijas
1. 20–64 m. amžiaus gyventojų užimtumo lygio padidinimas iki bent 75 %	68,6 %	72,3 % (2018 m. 3 ketv.)	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
2. Bendrų viešųjų ir privačiųjų investicijų į MTTP didinimas iki 3 % BVP	1,93 %	2,07 % (2017 m.)	Tikslas tikriausiai nebus pasiektas
3a. Išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimas bent 20 %, palyginti su 1990 m.	Sumažinimas 14,2 %	Sumažinimas 22 %	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
3b. Atsinaujinančiosios energijos dalies padidinimas iki 20 % visos suvartojamos energijos	12,5 %	17,5 % (2017 m.)	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
3c. Pastangos pasiekti energijos vartojimo efektyvumo 20 % tikslą	11,8 % (liko iki 2020 m. pirminės energijos suvartojimo tikslo)	5,26 % (2017 m.)	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
4a. Mokyklos ir mokymo įstaigų nebaigusių (18–24 m. amžiaus) asmenų skaičiaus sumažinimas iki mažiau nei 10 %	13,9 %	10,6 % (2017 m.)	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
4b. Aukštąjį išsilavinimą įgijusių 30–34 metų amžiaus gyventojų dalies padidinimas iki bent 40 %	33,8 %	39,9 % (2017 m.)	Tikslas tikriausiai bus pasiektas
5. Skurdo ir socialinės atskirties grėsmės panaikinimas ne mažiau kaip 20-čiai mln. žmonių	1,4 mln. daugiau žmonių (palyginti su atskaitos metais – 2008 m.)	2017 m. – 5,2 mln. mažiau žmonių (palyginti su atskaitos metais – 2008 m.)	Tikslas tikriausiai nebus pasiektas

3 PRIEDĖLIS. NUODUGNIŲ APŽVALGŲ REZULTATAI PAGAL VALSTYBES NARES

Bulgarijoje yra susidaręs disbalansas. Finansų sektoriaus pažeidžiamumas yra susijęs su dideliu įmonių sektoriaus įsiskolinimu ir neveiksniomis paskolomis. Grynoji išorės pozicija dėl tvirto augimo ir didelio einamosios sąskaitos pertekliaus pagerėjo. Buvo imtasi veiksmų finansinio sektoriaus stabilumui didinti. Bankai ir kitos finansų bendrovės padarė pažangą įgyvendindamos rekomendacijas, pateiktas atlikus turto kokybės ir balanso peržiūras, ir buvo sustiprinta priežiūra. Tačiau nestabili padėtis, susijusi su prastu valdymu, turto kokybe ir priežiūra, išlieka, be to, kyla naujų iššūkių draudimo sektoriuje. Sparčiai augant ekonomikai privačiam sektoriui pavyko nuolat mažinti finansinį įsiskolinimą ir dar labiau sumažėjo neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis, tačiau įmonių sektoriaus neveiksnių paskolų kiekiai išlieka dideli. Padaryta pažanga šalinant disbalanso priežastis, tačiau bus itin svarbu visapusiškai įgyvendinti ir stebėti neseniai pradėtas bankų ir ne bankų sektorių priežiūros ir valdymo reformas. Be to, reikia imtis aktyvesnių veiksmų siekiant sumažinti neveiksnių paskolų kiekį ir baigti įgyvendinti nemokumo sistemos reformą.

Kipre yra susidaręs perviršinis disbalansas. Labai didelė neveiksnių paskolų dalis apsunkina finansų sektoriaus būklę, o susikaupusi didelė privačiojo ir viešojo sektorių bei išorės skola palyginti didelio (tačiau mažėjančio) nedarbo ir menko potencialaus augimo sąlygomis slepia ekonomiką. Einamosios sąskaitos deficitas yra labai neigiamas, net atsižvelgiant į specialiosios paskirties subjektus, jis paaiškinamas didele vidaus paklausa ir neigiamu namų ūkių taupymu ir negali užtikrinti tvaraus didelių grynųjų išorės įsipareigojimų koregavimo. Privačiojo sektoriaus finansinis įsiskolinimas mažėja, tačiau lėtai. Privačiam sektoriui suteikiama nedaug naujų paskolų. Parduodant ir likviduojant banką „Cyprus Cooperative Bank“, viešajam sektoriui perduotas didelis neveiksnių paskolų portfelis, todėl labai sumažėjo neveiksnių paskolų dalis bankų sistemoje. Tačiau ir namų ūkiuose, ir įmonėse dar esama daug neveiksnių paskolų. Valstybės parama parduodant „Cyprus Cooperative Bank“ 2018 m. padarė vienkartinį poveikį valstybės skolos didėjimui. Tikimasi, kad dėl išliekančių puikių fiskalinių rezultatų artimiausiu metu valstybės skola ims mažėti. Palyginti su praėjusiais metais, sparčiau vykdytos reformos, visų pirma įgyvendinant priemones, kuriomis siekiama mažinti su neveiksniomis paskolomis susijusį pažeidžiamumą, tačiau reikia didesnės pažangos vykdant struktūrines reformas, kad išaugtų augimo potencialas.

Vokietijoje yra susidaręs disbalansas. Didelis ir lėtai mažėjantis einamosios sąskaitos perteklius rodo, kad tiek viešajame, tiek privačiam sektoriuose investicijų lygis, palyginti su santaupomis, yra pernelyg mažas, o tai turi tarpvalstybinių pasekmių. Tuo tarpu didėja investicijų ir inovacijų poreikis, kad Vokietijos ekonomika taptų atsparesnė ir būtų užtikrintas tvaraus ir integracinio augimo modelis. Dėl atsigavusios vidaus paklausos 2018 m. perteklius šiek tiek sumažėjo ir numatoma, kad vėlesniais metais jis toliau palaipsniui mažės, nors ir išliks kaip niekad didelis. Privačiosios ir viešosios investicijos itin išaugo, o augimą labiau skatina vidaus paklausa. Tačiau BVP dalimi išreikštos investicijos ir vartojimas išlieka vangūs, nepaisant palankių finansavimo sąlygų, nuolatinio investicijų į infrastruktūrą ir švietimą poreikio (visų pirma savivaldybių lygmeniu) ir turimų fiskalinio manevravimo galimybių. 2018 m. biudžeto perteklius padidėjo, o skolos santykis dar labiau sumažėjo. Įtemptos darbo rinkos sąlygomis darbo užmokesčio augimas šiek tiek didėjo, tačiau realus darbo užmokesčio augimas išlieka nedidelis. Imtasi keleto priemonių privačiosioms ir viešosioms investicijoms didinti, tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų panaikinti investicijų trūkumai, visų pirma susiję su viešosiomis investicijomis į infrastruktūrą ir švietimą. Kitose politikos srityse pasiekta mažesnė pažanga.

Graikijoje yra susidaręs perviršinis disbalansas. Pažeidžiamumą lemia didelis valdžios sektoriaus įsiskolinimas, neigiama išorės pozicija, didelė neveiksnių paskolų dalis, nebaigtas išorės perbalansavimas, visa tai esant dideliame (nors ir mažėjančiam) nedarbui ir mažam potencialiam augimui. Po pastaraisiais metais padarytos didelės pažangos 2018 m. rugpjūčio mėn. Graikijai pavyko sėkmingai užbaigti Europos stabilumo mechanizmo paramos programą. Vis dėlto išlieka didelis atsargų disbalansas, įskaitant labai neigiamą grynąją tarptautinių investicijų poziciją, kuri ir toliau blogėja esant nuosaikiam nominaliam BVP augimui ir išliekant neigiamam einamosios sąskaitos balansui. Pastaraisiais metais labai pagerėjo sąnaudų konkurencingumas, kuris pastaruoju metu nebe gerėja dėl lėtai augančio našumo. Nors valstybės skola išlieka didelė, didžioji jos dalis tenka viešojo sektoriaus kreditoriams, o finansavimo poreikiai bent jau dešimt metų bus palyginti nedideli. Skolos mažinimo tempas labiausiai priklauso nuo to, ar pavyks nuolat laikytis sutartų fiskalinių tikslų ir įgyvendinti reformas, kuriomis siekiama užtikrinti tvarų augimo potencialo didėjimą, įgyvendinimo. Finansų sektorius yra pažeidžiamas dėl labai didelio neveiksnių paskolų skaičiaus ir nedidelio pelningumo, kuris trukdo kredito augimui ir investicijų atsigavimui. Privačiojo sektoriaus skola mažėja, vis dar vykdomas aktyvus finansinio įsiskolinimo mažinimas. Įgyvendinant finansinės pagalbos programas buvo imtasi įvairių priemonių, siekiant pašalinti daugelį struktūrinių Graikijos ekonomikos trūkumų. Institucijos ne tik įtvirtino ankstesnes reformas ir dėjo koregavimo pastangas, bet ir įsipareigojo tęsti ir galutinai įgyvendinti reformas, o tai stebima vykdant griežtesnę priežiūrą.

Airijoje yra susidaręs disbalansas. Susikaupusi didelė privačiojo ir valdžios sektorių skola ir gryniesi išorės įsipareigojimai lemia pažeidžiamumą. Tačiau atsargų disbalansas yra iš esmės koreguojamas. Tarptautinių įmonių, kurios turi mažai ryšių su vidaus ekonomika, veikla daro didelę įtaką gryniesiems užsienio įsipareigojimams, kurie dėl didelio einamosios sąskaitos pertekliaus mažėja. Privačiojo sektoriaus skola išlieka didelė, tačiau augant ekonomikai privačiojo sektoriaus finansinis įsiskolinimas toliau mažėja. Tarptautinių įmonių veikla ir toliau daro įtaką įmonių skolai. Namų ūkių skola iš esmės atitinka pagrindinius rodiklius, nors ir yra didelė, palyginti su disponuojamosiomis pajamomis. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skola toliau mažės, o deficitas artėja prie balanso. Pastaraisiais metais būsto kainos augo sparčiai, tačiau neseniai augimas sulėtėjo. Būsto kainos daugiausia priklauso nuo ribotos pasiūlos ir nėra jokių aiškių perversinio įrodymų. Neveiksnių paskolų kiekis tebėra didelis, tačiau jis toliau mažėjo, net jei ilgalaikiai įsiskolinimai mažėja lėčiau. Siekiant pašalinti pažeidžiamumą imtasi politikos veiksmų, visų pirma būsto pasiūlos ir makroprudencinės politikos srityse, tačiau numatomam kai kurių priemonių poveikiui pajusti prireiks laiko.

Ispanijoje yra susidaręs disbalansas. Nors ekonomika toliau sparčiai auga, didelės išorės ir vidaus (valstybės ir privačiojo sektorių) skolos toliau lemia pažeidžiamumą vis dar didelio nedarbo sąlygomis ir turi tarpvalstybinių pasekmių. Buvo tęsiamas išorės perbalansavimas, net jei einamosios sąskaitos perteklius dėl pasaulinės aplinkos veiksnių 2018 m. sumažėjo. Kad gryniesi išorės įsiskolinimai sumažėtų iki nerizikingo lygio, bus reikalingas ilgalaikis nuolatinis einamosios sąskaitos perteklius. Esant tvirtam nominaliajam augimui, buvo mažinama ir privačiojo sektoriaus skola. Toliau mažėjo neveiksnių paskolų santykis. Valstybės skola šiek tiek sumažėjo ir turėtų toliau mažėti dėl numatomo deficitų mažėjimo. Vis dėlto reikės dėti daugiau pastangų, kad viešieji finansai taptų tvaresni. Nedarbas toliau mažėjo, tačiau išlieka didelis. Politikos veiksmai, kuriais siekiama padidinti potencialų augimą, buvo įgyvendinami lėtai. Dar esama iššūkių, visų pirma susijusių su darbo rinkos

segmentacija, moksliniais tyrimais ir inovacijomis, taip pat verslo reglamentavimu, ypač paslaugų srityje.

Prancūzijoje yra susidaręs disbalansas. Pažeidžiamumas susijęs su didele valdžios sektoriaus skola ir lėta konkurencingumo raida mažo našumo augimo sąlygomis, o tai turi tarpvalstybinių pasekmių. 2018 m. valdžios sektoriaus skola iš esmės buvo stabili, nors ir didelė. Prognozuojama, kad ji sumažės tik nežymiai. Dėl didelės valstybės skolos mažėja fiskalinio manevravimo galimybės siekiant reaguoti į būsimus sukrėtimus ir prastėja augimo perspektyvos. Vienetui tenkančių darbo sąnaudų augimas išlieka nedidelis mažo našumo augimo sąlygomis. Kai kurie verslo aplinkos elementai vis dar neigiamai veikia su sąnaudomis nesusijusį konkurencingumą. Pastaraisiais metais buvo imtasi reformų ir padaryta pažanga įvairiose srityse, įskaitant darbo rinkas, apmokestinimą ir verslo aplinką. Tačiau visi šių reformų rezultatai dar nėra konkrečiai matomi, be to, reikia imtis tolesnių veiksmų kitose srityse, pavyzdžiui, įgyvendinti bedarbio pašalpų sistemos reformą ir pensijų sistemos reformą ir peržiūrėti išlaidas siekiant užtikrinti viešųjų finansų tvarumą ir didinti augimo potencialą.

Kroatijoje yra susidaręs disbalansas. Išliekantis pažeidžiamumas siejamas su didele viešojo bei privačiojo sektorių ir išorės skola esant mažam potencialiam augimui. Tačiau pastaraisiais metais ji mažėja. Prie to prisidėjo didesnis, nei planuota, tvirtas nominalusis augimas ir apdairi fiskalinė politika. Neigiama grynoji išorės pozicija tebėra didelė, tačiau dėl nuolatinio einamosios sąskaitos pertekliaus mažėja. Mažėja privačiojo sektoriaus finansinis įsiskolinimas, tačiau mažėjimas turėtų sulėtėti dėl augančių kreditų ir investicijų atsigavimo. Nuo 2017 m. biudžetas yra perteklinis, o valstybės skola po 2014 m. skolos piko labai sumažėjo. Finansų sektoriuje yra daug kapitalo ir sektorius veikia pelningai, o neveiksnių paskolų mažėja, tačiau išlieka daug. Įmonių ir namų ūkių pažeidžiamumas, susijęs su užsienio valiutos kurso rizika, sumažėjo, tačiau išlieka. Patvirtinus pensijų reformą ir naujus teisės aktus, kuriais siekiama pagerinti fiskalinę sistemą, buvo sustiprinti politikos veiksmai. Rengiamos kitos atitinkamos politikos priemonės, kurių įgyvendinimas labai svarbus siekiant sustiprinti ekonomikos atsparumą.

Italijoje yra susidaręs perviršinis disbalansas. Esant vis dar aukštam neveiksnių paskolų lygiui ir dideliame nedarbe, didelė valdžios sektoriaus skola ir užsitęsusi mažo našumo tendencija kelia riziką, turinčią tarpvalstybinių pasekmių. Valdžios sektoriaus skolos santykis per kelerius ateinančius metus neturėtų sumažėti, nes prasta makroekonominė perspektyva ir dabartiniai vyriausybės fiskaliniai planai (nors ir mažiau ekspansiniai už pradinį 2019 m. planą) lems pirminio pertekliaus mažėjimą. Sąnaudų konkurencingumas yra stabilus, tačiau našumas vis dar auga nedaug. To priežastis – įsisenėjusios problemos, tokios kaip darbo, kapitalo ir produktų rinkų funkcionavimas, prie kurių prisideda viešojo administravimo ir teisingumo sistemos trūkumai, dėl ko mažėja potencialus BVP augimas. Neveiksnių paskolų kiekis toliau smarkiai mažėjo, tačiau, atsižvelgiant į rinkos sąlygas, tokį neveiksnių paskolų mažinimo tempą gali būti sudėtinga išlaikyti. Didesnis vyriausybės obligacijų pajamingumas, palyginti su 2018 m. pradžios lygiu, daro poveikį bankų finansavimo išlaidoms ir kapitalo rezervams ir neigiamai veikia skolinimą likusiai ekonomikos daliai ir BVP augimą. Nepaisant tam tikros pažangos, susijusios su bankų balanso rodiklių gerėjimu, nemokumo reformomis ir aktyvia darbo rinkos politika, 2018 m. reformų pagreitis labai sulėtėjo. 2019 m. biudžete numatytos politikos priemonės, kuriomis keičiami svarbių ankstesnių reformų elementai, visų

pirma pensijų srityje, ir nenumatyta veiksmingų priemonių, kuriomis būtų galima padidinti potencialų augimą.

Nyderlanduose yra susidaręs disbalansas. Tarpvalstybinių pasekmių turinčio disbalanso šaltiniai – didelė susikaupusi privačiojo sektoriaus skola ir didelis einamosios sąskaitos perteklius. 2017 m. perteklius buvo pasiekęs aukščiausią lygį, jis turėtų palaipsniui mažėti, tačiau išliks labai didelis. Išorės perteklių iš dalies galima paaiškinti statistiniais duomenimis, susijusiais su tarptautinių bendrovių vaidmeniu, ir artimiausiu metu jis neturėtų mažėti. Augant ekonomikai, privačiojo sektoriaus skolos ir BVP santykis toliau mažėjo tiek įmonių, tiek namų ūkių atveju, tačiau išliko aukštas. Vis dėlto nominalioji namų ūkių skola pamažu didėja dėl dinamiško būsto kainų augimo. Darbo užmokesčio augimas išlieka nedidelis, nepaisant didėjančios įtampos darbo rinkoje. Pastarojo meto reformomis, pavyzdžiui, reforma, kuria siekiama greitinti hipotekos palūkanų atskaitymo mažinimą, tikimasi sumažinti namų ūkių įsiskolinimui palankų iškraipymą, o fiskalinėmis paskatomis tikimasi paremti visuminę paklausą.

Portugalijoje yra susidaręs disbalansas. Daug susikaupusių grynųjų išorės įsipareigojimų, didelė valstybės ir privačiojo sektoriaus skola ir didelė neveiksnių paskolų dalis lemia pažeidžiamumą mažo našumo augimo sąlygomis. Einamosios sąskaitos padėtis iš esmės yra subalansuota, tačiau siekiant užtikrinti, kad grynųjų išorės įsipareigojimų koregavimas nebūtų rizikingas, būtina ir toliau laikytis atsargios pozicijos ir neprarasti konkurencingumo. Dėl nominaliojo augimo ir mažesnio aktyvaus finansinio įsiskolinimo mažinimo privačiojo sektoriaus skolos santykiai ir toliau mažėja, palyginti su aukštu ankstesniu lygiu. Valdžios sektoriaus skola dėl pirminio pertekliaus nuo 2017 m. pradėjo mažėti, tačiau išlieka didelė. Bankų sektoriuje kylanti rizika sumažėjo, visų pirma dėl pagrindinių bankų rekapitalizavimo 2017 m. ir neseniai padidėjusio pelningumo. Didelės neveiksnių paskolų sancaupos sumažėjo, tačiau jų tebėra palyginti daug. Užtikrinti didesnę našumo augimą labai svarbu, kad pagerėtų konkurencingumo, finansinio įsiskolinimo ir potencialaus augimo perspektyvos. Toliau vyko darbo rinkos koregavimas, o nedarbo lygis jau keletą metų mažėja dideliu tempu. Imtasi politikos veiksmų, susijusių su neveiksniomis paskolomis, tačiau kitose srityse, pavyzdžiui, produktų ir paslaugų rinkų, dar yra politikos spragų. Reikės stebėti keleto reformų planų, tarp kurių – fiskalinės struktūrinės reformos siekiant viešųjų finansų tvarumo, priėmimą ir įgyvendinimą.

Švedijoje yra susidaręs disbalansas. Būsto kainų pervertinimas ir nuolatinis namų ūkių skolos didėjimas kelia nevaldomos korekcijos riziką. Didelė namų ūkių skola, išreikšta BVP dalimi, ir toliau augo. 2017 m. antrąjį pusmetį būsto kainos buvo pakoreguotos ir nuo to laiko palaipsniui stabilizavosi. Tačiau iš vertinimo rodiklių matyti, kad būsto kainos tebėra aukštos, palyginti su pagrindiniais rodikliais. Nors atrodo, kad bankų sektoriuje yra pakankamai kapitalo, jis labai priklausomas nuo namų ūkių būsto hipotekos paskolų, dėl to nevaldoma korekcija neigiamai paveiktų finansų sektorių. Tokiu atveju dėl sisteminių finansinių tarpusavio sąsajų neigiamą šalutinį poveikį patirtų ir kaimyninės šalys. Būsto pasiūlos struktūrinės kliūtys išlieka, o statybų apimtis sumažėjo. Nors pastaraisiais metais buvo imtasi makroprudencinių priemonių hipotekos skolos augimo problemai spręsti, kol kas jų poveikis atrodo ribotas. Išlieka svarbių politikos spragų, visų pirma susijusių su mokesčių paskatomis būstų savininkams ir būsto pasiūlos bei nuomos rinkos veikimu.

Rumunijoje yra susidaręs disbalansas. Pažeidžiamumas yra susijęs su sąnaudų

konkurencingumo sumažėjimu ir didėjančiu einamosios sąskaitos deficitu, vykdant ekspansinę fiskalinę politiką ir esant nenusipėjusiai verslo aplinkai. Naujausios teisėkūros iniciatyvos kelia pavojų finansų sektoriaus veikimui ir gali pakenkti privačiosioms investicijoms. Einamosios sąskaitos deficitas didėjo dėl aktyvaus importo, daugiausia vartojimo reikmėms, ir turėtų didėti toliau. Dėl didelio nominaliojo BVP augimo jau keletą metų gerėja neigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija, tačiau šią tendenciją gali pristabdyti išliekantis einamosios sąskaitos deficitas ir mažesnis BVP augimas ateityje. Paklausą palaiko spartus darbo užmokesčio augimas, be kita ko, susijęs su viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir minimalaus darbo užmokesčio didinimu, dėl kurio labai padidėjo vienetui tenkančios darbo sąnaudos. Nepaisant sumažėjusio sąnaudų konkurencingumo, eksporto rinkos dalis iki šiol didėjo. Prognozuojama, kad esant dideliame BVP augime bus toliau įgyvendinama ekspansinė fiskalinės politikos kryptis, o tai prisidės prie spartaus asmeninio vartojimo augimo. Keletą metų mažėjęs valdžios sektoriaus skolos santykis turėtų imti didėti. Dėl dažnų ir nenusipėjusių teisės aktų pakeitimų verslo aplinka silpnėja ir nėra pastovi, o tai daro neigiamą poveikį verslo sprendimams ir investicijoms. Pastarojo meto teisėkūros iniciatyvos daro įtaką bankų rizikai, kelia grėsmę finansų sektoriaus veikimui ir gali trukdyti investicijoms dėl griežtesnių kreditų rinkos sąlygų ir seklesnės kapitalo rinkos su silpnesniais instituciniais investuotojais. Kitų sričių reformos įgyvendintos vangiau arba jas nustota įgyvendinti.

4 PRIEDĖLIS. KLIŪTYS INVESTICIJOMS VALSTYBĖSE NARĖSE

Investicijų srities iššūkiai		AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL*	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Viešasis administravimas / Verslo aplinka	Reglamentavimo ir administracinė našta																												
	Viešasis administravimas																												
	Viešieji pirkimai / Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės																												
	Teismų sistema																												
	Nemokumo sistema																												
	Konkurencija ir reguliavimo sistema																												
Darbo rinka / Švietimas	Darbuotojų apsaugos teisės aktai ir darbo sutarčių sistema																												
	Darbo užmokestis ir jo nustatymas																												
	Švietimas, įgūdžiai ir mokymasis visą gyvenimą																												
Finansų sektorius / Apmokestinimas	Apmokestinimas																												
	Galimybės gauti finansavimą																												
MTPI	Akademinės visuomenės, mokslinių tyrimų ir verslo įmonių bendradarbiavimas																												
	MTPI finansavimas																												
Konkrečių sektorių reglamentavimas	Verslo paslaugos / Reglamentuojamosios profesijos																												
	Mažmeninė prekyba																												
	Statybos pramonė																												
	Skaitmeninė ekonomika / Telekomunikacijos																												
	Energetika																												
	Transportas																												

Kliūtys investicijoms.

* Iki 2018 m. Graikijai taikyta Ekonominės priežiūros programa, todėl ji neįtraukta į 2015 m. kliūčių investicijoms tyrimą. 2018 m. šaliai skirtos rekomendacijos nebuvo parengtos, nes Graikija į semestrą nebuvo įtraukta.